

Методика формування діагностичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури

Гац Г.О.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

Анотація:

Змістовий компонент формування компетентності в галузі педагогічної діагностики включає в себе наступні взаємопов'язані компоненти: а) комплекс знань, якими повинен володіти майбутній фахівець; б) систему практичних вмінь та навичок, які лежать в основі діагностичної діяльності спеціаліста-практика; в) досвід в галузі діагностичної діяльності. В межах системи вищої освіти можливе формування у студентів компетентності в галузі педагогічної діагностики. Серед показників виступають динаміка самооцінок рівня сформованості основних діагностичних знань та вмінь; рівень їх засвоєння та усвідомлення; здатність майбутніх фахівців проводити діагностичні заходи.

Гац Г.О. Методика формирования диагностической компетентности будущих учителей физической культуры. Содержательный компонент формирования компетентности в области педагогической диагностики включает в себя следующие взаимосвязанные компоненты: а) комплекс знаний, которыми должен обладать будущий специалист, б) систему практических умений и навыков, которые лежат в основе диагностической деятельности специалиста-практика, в) опыт в области диагностической деятельности. В рамках системы высшего образования возможно формирование у студентов компетентности в области педагогической диагностики. Среди показателей выступают динамика самооценок уровня сформированности основных диагностических знаний и умений, уровень их усвоения и осознания, способность будущих специалистов проводить диагностические мероприятия.

Gats G.O. The methodology of diagnostic competence formation of future physical training teachers. A content component of competence formation in the field of pedagogical diagnosis includes following interconnected components: 1) complex knowledge, which future specialist has to possess; 2) a system of practical abilities and skills that are fundamental for the diagnostic activity of a specialist; 3) experience in the field of diagnostic activity. Students' competence formation in the field of pedagogical diagnosis is possible in the framework of the higher education system. The indicators of dynamic self-evaluation are: the level of formation of the basic diagnostic knowledge and skills; the level of its application and awareness; the ability of future specialists to conduct diagnostic measures.

Ключові слова:

педагогічна діагностика, майбутні учителі фізичної культури, методика, формування.

педагогическая диагностика, будущие учителя физической культуры, методика, формирование.

pedagogical diagnosis, future physical training teachers, methodology, formation.

Вступ.

Навчання та виховання підростаючих поколінь на високому професійному, науково обґрунтованому рівні закономірно передбачає покращення педагогічного вивчення школярів протягом всього періоду навчання, виявлення їх інтересів та нахилів, а також своєчасне визначення причин відставання у навчанні та недоліків у поведінці окремих учнів, вибір найбільш ефективних шляхів усунення цих явищ. При цьому порівняння педагогічної діяльності з даними особистості школяра можливе лише при умові, що педагог добре знає не тільки кожного учня, але і колектив класу, в якому той формується, сутність впливу колективу на особистість кожного учня окремо в зіставленні впливу всієї громадської системи виховання.

Проблема об'єктивної діагностики актуальна не лише для практиків, але і теоретиків педагогічного процесу. Аналіз літературних джерел свідчить, що на сьогоднішній день навряд чи можна говорити про повну сформованість педагогічної діагностики як самостійного наукового напрямку. Невирішені питання породили достатньо велику кількість локальних досліджень. Висновки і рекомендації цих робіт інколи мають доволі суперечливий характер. Загалом діагностичні заходи спрямовані на управління педагогічним процесом [1]. Основними методами отримання інформації є спостереження, тестування та опитування. Вивчення методик які застосовуються педагогами [2-8] показало, що, вони не враховують критерії якості (валідність, об'єктивність та надійність), а також критерій педагогічної доцільності.

У зв'язку з цим, актуальним є питання формування компетентності у галузі педагогічної діагностики у фахівців з фізичного виховання частково.

Робота виконана за планом НДР Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Мета, завдання роботи, матеріал і методи.

Мета роботи – обґрунтувати методику формування діагностичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Результати дослідження.

Під педагогічною діагностикою ми розуміємо встановлення, вивчення на основі ретрогенезу й оцінки ознак, які характеризують стан та якість функціонування педагогічної системи.

Діагностична компетентність фахівця фізичної культури розглядалася нами як складний комплекс якостей та станів особистості, що інтегрує в собі діагностичні знання та діагностичні вміння які дозволяють ефективно орієнтуватися в діагностичних заходах.

Характеризуючи діагностичні знання, ми виходили із визначення знань як системи понять, які засвоєні людиною. Звідси діагностичні знання – це система засвоєних понять із галузі теорії та практики діагностики, включаючи і у сфері фізичного виховання.

Вміння – освоєний суб'єктом спосіб виконання дій, які забезпечують сукупність засвоєних знань та навичок; формуються шляхом вправ та створює можливість виконання дій не лише у звичних, але й у змінених умовах. Виходячи з цього визначення, під діагностичними вміннями ми розуміли засвоєний спосіб виконання дій, який забезпечується сукупності набутих знань та навичок в галузі діагностичної діяльності.

Враховуючи результати аналізу діагностичної діяльності педагогів, компетентним в галузі педагогічної діагностики ми вважали фахівця, який здатний:

а) діяти на репродуктивно-алгоритмічному та продуктивно-евристичному рівнях в даній галузі;

б) аргументувати прийняття педагогічного рішення (постановку педагогічного діагнозу) інформацією не лише із педагогіки, але і близьких до неї наук (психології, фізіології, теорії і методики фізичного виховання,

теорії спорту);

в) викладати при цьому інформацію на аналітико-синтетичному та прогностичному ступенях абстракції.

Визначення змісту теоретичного матеріалу проводилося з врахування аналізу навчальних програм спортивно-педагогічного циклу, який показав, що пи-

тання діагностики приділяється явно недостатньо уваги. При цьому треба вказати, що окремі аспекти діагностики розглядаються в рамках більших розділів (спортивний відбір, управління тренувальним процесом тощо). У зв'язку з тим, що діагностика – багатогранний процес, цікавим є аналіз програм дисциплін

Таблиця 1

Необхідні діагностичні знання та вміння вчителя фізичної культури

Діагностичні знання	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Сутність та зміст педагогічної діагностики та її основного призначення; 2. Основні методи отримання інформації, критерії їх якості та шляхи уникнення недоліків; 3. Критерії якості отриманої інформації; 4. Основні правила обробки результатів та порівняння їх з існуючими нормами; 5. Основні підходи до прийняття педагогічних рішень (варіантів постановки педагогічного діагнозу). 	
Методологічні вміння	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Визначати та формулювати ціль та задачі діагностичних заходів; 2. Виділити основну ланку у діагностиці об'єкту; 3. Планувати діагностичний захід. 	
Технічні вміння	
<ol style="list-style-type: none"> 4. Застосовувати для збору інформації, адекватні поставленим завданням методики; 5. Визначати якість методик для отримання інформації; 6. Самостійно конструювати прості діагностичні методики у співвідношенні з критеріями якості; 7. Фіксувати інформацію, яка отримана під час дослідження; 8. Оцінювати та контролювати якість отриманої інформації; 9. Обробляти отриману інформацію. 	
Логіко – діагностичні вміння:	
<ol style="list-style-type: none"> 10. Інтерпретувати отримані дані; 11. Співвідносити отриманий результат з існуючими нормами та формулювати педагогічний діагноз. 	

Таблиця 2

Завдання для формування основних діагностичних знань та вмінь студентів

Призначення завдань	Зміст завдань
Формування знань	<ol style="list-style-type: none"> 1. Чинники, які впливають на якість навчально – виховного процесу. 2. Алгоритм діагностичного заходу. 3. Порівняльний аналіз головних методів педагогічної діагностики. 4. Аргументи «за» та «проти» методів прийняття рішень. 5. Розрізнення психологічної, медичної та педагогічної діагностики. 6. Головні труднощі суб'єктивного характеру в діяльності педагога і принципова можливість їх вирішення за допомогою педагогічної діагностики. 7. Прогнозування в педагогіці.
Формування методологічних вмінь	<ol style="list-style-type: none"> 8. Складання програм проведення спостережень. 9. Визначення оптимального методу отримання інформації (на основі завдань діагностики, особливостей об'єкту). 10. Пошук альтернативних методів отримання інформації.
Формування технічних вмінь	<ol style="list-style-type: none"> 11. Розробка анкети (на задану тему), проведення анкетування. 12. Конструювання тестового завдання. 13. Проведення тестування. 14. Оцінювання ступеня труднощі тесту (за запропонованими даними). 15. Проведення спостереження за самостійно розробленою програмою. 16. Проведення анкетування з паралельним спостереженнями за реакціями респондента при відповідях на питання. 17. Проведення інтерв'ю з попередньою підготовкою питань. 18. Оцінка (та самооцінка) професійних якостей педагога. 19. Оцінка якості інформації, яка отримана різними спостерігачами.
Формування логіко - діагностичних вмінь	<ol style="list-style-type: none"> 20. Визначення можливого підходу з постановки педагогічного діагнозу. 21. Постановка діагнозу та визначення зони близького розвитку учня. 22. Прогнозування і планування розвитку учня, спортсмена. 23. Комплексне завдання і вирішення практичної проблеми за допомогою педагогічної діагностики.

медико-біологічного та загально-теоретичного циклів навчальних планів підготовки фахівців фізичного виховання і спорту.

Результати аналізу свідчать про недостатню увагу до формування у студентів знань та вмінь діагностичної діяльності. Анкетування студентів засвідчило, що 46% респондентів не змогли доступно визначити сутності діагностики. Отже, можна зробити висновок, що одною із причин некомпетентності в галузі педагогічної діагностики майбутніх фахівців фізичного виховання і спорту є відсутність цілеспрямованої підготовки з даних питань.

Змістовий компонент навчання педагогічної діагностики, розроблений нами, вбирав в себе наступні взаємопов'язані компоненти:

- систему знань, якими повинен володіти учитель фізичної культури (з врахуванням сучасного стану та перспектив розвитку педагогічної діагностики);
- систему практичних вмінь та навичок, які лежать в основі діагностичної діяльності;
- досвід діагностичної діяльності, який необхідний для успішного розв'язання конкретних завдань та проблем.

Виходячи з результатів дослідження нами було визначено комплекс основних діагностичних знань та вмінь, які оцінювалися експертами на предмет необхідності та достатності. В якості експертів виступили викладачі Волинського національного університету імені Лесі Українки (12 осіб). Оцінювання здійснювалося за 10-бальною шкалою. Думки експертів дозволили зв'язати коло основних діагностичних вмінь із 36 – ти до 11-ти (табл. 1)

З точки зору вимог багаторівневості комплексів професійних умінь, запропонована нами система впроваджує їх на загальному рівні – за видами діяльності.

Для перевірки рівня засвоєння навчальної інформації застосовувались тести на розрізнення або класифікацію вивчення об'єктів. Виконання завдань тестів вимагало від студентів дати вивчену інформацію при повторному її сприйнятті. Комплекс навчальних завдань для формування компетентності в галузі педагогічної діагностики поданий в табл. 2.

Аналіз узгодженості думок експертів показав, що комплекс завдань відповідає вимогам необхідності та достатності. Цей факт дозволив використовувати розроблений комплекс завдань у процесі професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Висновки

Методика формування у майбутніх учителів фізичної культури компетентності в галузі педагогічної діагностики включає наступні взаємопов'язані компоненти: а) комплекс знань, якими повинен володіти фахівець (з врахуванням сучасного стану та перспектив розвитку педагогічної діагностики); б) систему практичних вмінь та навичок, які лежать в основі діагностичної діяльності; в) досвід в галузі діагностичної діяльності.

Подальші дослідження передбачається провести в напрямку вивчення інших проблем формування діагностичної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

Література:

1. Голубез Н. К. Введение в диагностику воспитания. / Н. Голубез, Б. Битинас. – М. : Педагогика, 1989. – 159 с.
2. Лисенко І. А. Соціально-педагогічні аспекти організації післядипломної освіти фахівців фізичного виховання і спорту: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. та спорту : спец. 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / І. А. Лисенко. – Київ, 2001. – 22 с.
3. Наумчук В. І. Професійна підготовка майбутніх вчителів фізичної культури в процесі самостійної роботи зі спортивних ігор: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / В. І. Наумчук. – Тернопіль, 2002. – 20 с.
4. Приймак М. М. Маркетингова діяльність вищих навчальних закладів фізкультурного профілю у системі кадрового забезпечення сфери фізичної культури і спорту України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з фіз. вих. і спорту : спец. 24.00.02 „Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення” / М. М. Приймак. – К., 2003. – 17 с.
5. Ван Сюе Мань Некоторые аспекты физкультурно-массовой работы с населением с точки зрения будущих специалистов физической культуры / Ван Сюе Мань, А. С. Бондарь, Т. С. Бондарь, Ю. В. Васюков //Физическое воспитание студентов /научный журнал. - Харьков:ХООНОКУ- ХГАДИ, 2010. - №1. – С. 11-15.
6. Короленко К.В. Формування компетентно орієнтованого підходу у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури і спорту / К.В. Короленко //Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту // науковий журнал. - Харків: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2009. - №10. – С.90-93.
7. Однолеток Т. В. Особистісно орієнтований підхід у підготовці майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики / Т. В. Однолеток //Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту //науковий журнал. - Харків: ХОВНОКУ-ХДАДМ, 2009. - №12. – С.136-139.
8. Преображенская О.Н. Теоретические основы исследования проблемы культуры здоровья / О.Н. Преображенская //Физическое воспитание студентов /научный журнал. - Харьков:ХООНОКУ-ХГАДИ, 2010. - №1. – С.87-91.

Надійшла до редакції 02.03.2010р.

Рекомендовано до друку:

Цьось А.В., д.н. з ФВіС, проф..
tsos@ukrpost.ua